

Chief Editor's Note

**The 101st Issue of the Journal
and its Editorial Concerns****GholamReza Fadaie**Professor, Department of KIS, University of Tehran, Iran
ghfadaie@ut.ac.ir**Abstract**

Now, the journal has reached its 101st issue. Founded 29 years ago (1991) by the Iran Public Libraries Foundation, it began publishing under the title of *Payam-e Ketabkhane* (in English, *Message of Librarianship*). In 2009, the journal got a scientific promotion from the Ministry of Science, Research and Technology, the Bureau of Scientific Journals, under the new title of *Research on Information Science and Public Libraries*, with a high-level editorial board consisting of professors from all over the country in Library and Information Science (LIS), and related domains such as informatics, psychology, and management. Over the past ten years, the journal has undergone the following course:

We received 1560 articles, from which about 1195 ones (about %70 of the articles) rejected, and 360 ones were published in 40 numbers from 61-100. It is necessary to mention two points in this regard:

1) The main subject area of the articles was mostly LIS management, which included subareas such as work depression, organizational culture, work satisfaction, organizational promotion model, cultural intelligence, organizational confidence, thought investment, organizational entrepreneurship, and work stress. The second major subject areas of articles were respectively information storage and retrieval, and scientometrics, cultural approaches, reading and reading skill. Articles about space, architecture, topology, designing and library equipment, were interesting subjects, too. Library services such as having skill in buying equipment and distribution of services and subservices to all were important. Librarians' education and training, their efficiency and effectiveness, evaluation of their skills, and planning for their instruction are other subjects addressed by the authors. Psychological studies, consultation, social values of librarians, their social intelligence, information literacy, library standards, professional ethics, and services to the people with special defects and handicaps were the theme of other articles. It is worth mentioning that the audience of most articles are the librarians, while users should be considered more, and people living around the libraries should also be taken into consideration.

2) The second point is the aim and objectives of the editorial board. First, since the editorial has suggested that all LIS journals in Iran should be specialized and publish the most relevant subjects, this journal publishes only those articles that are about public libraries while other journals do not care this point specifically.

After the interruption of the journal's publishing for a while and its republishing, the editorial decided to focus on some main areas and points which are seen in editorial articles. These areas and points are as follows: children's literature, scientometrics and scientific production, knowledge management, the meaning and limits of LIS definition and identification, and the necessity of mentioning and addressing librarianship in the high-level policy documents in Iran. Being published for about 30 years is not too much, and I hope that the journal will be safe and sound for hundreds.

Citation: Fadaei, GH.R. (2020). Editorial Notes- The 101st Issue of the Journal and its Editorial Concerns. *Research on Information Science & Public Libraries*. 26(2), 205-213
Research on Information Science and Public Libraries, 2020, Vol.26, No.2, pp. 205-213
© Iran Public Libraries Foundation

سخن سردبیر

صدویکمین شماره مجله و دغدغه‌های سردبیری

غلامرضا فدایی

استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

ghfadaie@ut.ac.ir

در بهار سال ۱۳۹۹، شماره ۱۰۰ فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی منتشر شد. این سرمقاله قرار بود که در شماره قبلی بیاید که به دلایلی مقدور نشد.

فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۷۰ هجری شمسی با نام فصلنامه پیام کتابخانه از سوی دبیرخانه هیئت‌امانی کتابخانه‌های عمومی کشور شروع به کار کرد. این فصلنامه بر اساس مجوز شماره ۳۱۱۱/۲۲۴۷ در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۶ از سوی کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور با نام جدید تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی و با انتخاب هیئت تحریریه‌ای قوی از استادان برجسته در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های مرتبط چون مدیریت، روان‌شناسی، و فناوری از دانشگاه‌های معتبر کشور موفق به اخذ درجه علمی پژوهشی شد. در زیر، دو نکته درباره روند کار علمی فصلنامه به اختصار ذکر می‌شود:

نکته اول درباره مقالات و نویسندگان است. اگر ۱۰ سال اخیر مجله را به اجمال مورد بررسی قرار دهیم، می‌توان گفت که در این مدت ۱۵۶۰ مقاله به فصلنامه رسیده، ۴۰ شماره از فصلنامه از شماره ۶۱ تا ۱۰۰ چاپ شده و از این تعداد، ۱۱۹۵ مقاله (حدود ۷۶/۶ درصد) در فرایند داوری رد، ۳۶۰ مقاله (۲۳/۱) چاپ، و تنها ۵ مقاله (۰/۳ درصد) توسط نویسندگان بازپس گرفته شده است. تفکیک موضوعی مقالات منتشر شده را در جدول یک می‌بینید:

جدول ۱. تعداد موضوعات مقالات منتشر شده در بازه زمانی ده‌ساله (بهار ۱۳۸۹ تا بهار ۱۳۹۹)

ردیف	موضوع	تعداد
۱	متغیرهای مدیریتی	۸۸
۲	مطالعات فناوری اطلاعات	۴۰
۳	کتاب‌سنجی، علم‌سنجی، وب‌سنجی، اطلاع‌سنجی	۲۷
۴	مطالعات فرهنگی (حوزه نشر کتاب)	۲۶
۵	مطالعه و خواندن	۲۰

ردیف	موضوع	تعداد
۶	سازمان‌دهی و بازیابی اطلاعات	۱۹
۷	مطالعات فضا، معماری و مکان‌یابی کتابخانه	۱۵
۸	خدمات کتابخانه	۱۲
۹	مدیریت دانش	۱۱
۱۰	آموزش علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۱۰
۱۱	پژوهش‌های نظری در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۱۰
۱۲	مدیریت و ارزیابی کتابخانه‌ها	۱۱
۱۳	مطالعات روان‌شناسی	۱۰
۱۴	رفتار اطلاع‌یابی	۹
۱۵	سواد اطلاعاتی	۷
۱۶	اخلاق حرفه‌ای، اخلاق اطلاعات	۶
۱۷	خدمات کتابخانه برای گروه‌های خاص	۶
۱۸	عوامل و موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی	۵
۱۹	مطالعات اجتماعی	۵
۲۰	استانداردهای کتابخانه‌ای	۴
۲۱	سایر	۱۹

همان‌طور که در جدول ۱ مشخص است، بیشترین موضوعات مقالات منتشر شده در فصلنامه مربوط به موضوعات مدیریتی است؛ یعنی موضوعاتی چون فرسودگی شغلی، فرهنگ سازمانی، رضایت شغلی، مدل تعالی سازمانی، هوش فرهنگی، عملکرد شغلی، تعهد سازمانی، اعتماد سازمانی، سرمایه فکری، کارآفرینی سازمانی، و اضطراب (استرس) شغلی، که از متغیرهای مدیریتی گرفته شده‌اند. بعد از مدیریت، موضوع فناوری اطلاعات شامل نرم‌افزارها و وب‌سایت‌های کتابخانه‌ای، و طراحی رابط کاربری فراوانی بیشتری داشته است. پس از آن، تولیدات علمی، تأثیر استنادی، رتبه‌بندی و به‌عبارتی موضوعات کتاب‌سنجی، علم‌سنجی و وب‌سنجی مورد توجه نویسندگان بوده است. رتبه بعدی موضوعات فصلنامه به موضوعات فرهنگی اختصاص دارد. موضوعات فرهنگی به مقالاتی اختصاص یافته است که در حوزه نشر، توزیع کتاب، کتاب داستانی، رمان، مشکلات توزیع و غیره منتشر شده‌اند. مطالعه و خواندن

شامل گرایش به مطالعه، توسعه فرهنگ مطالعه، مهارت‌های مطالعه، سرانته مطالعه، راهبردهای مطالعه و غیره پس از آن قرار دارد. سازمان‌دهی و بازیابی اطلاعات موضوع بعدی است که شامل نمایه‌سازی، فهرست‌نویسی و بازیابی اطلاعات است. موضوعات مرتبط با فضا، معماری و مکان‌یابی کتابخانه، شامل موضوعات مرتبط با ساختمان و تجهیزات کتابخانه، طراحی کتابخانه، مکان‌یابی کتابخانه و آسیب‌پذیری ساختمان کتابخانه‌های عمومی در رتبه بعدی است. خدمات کتابخانه موضوعاتی همچون تهیه و خرید منابع کتابخانه، خدمات جنبی کتابخانه‌های عمومی، توزیع امکانات کتابخانه‌ای را در بر می‌گیرد. موضوع بعدی، مدیریت دانش است که اغلب به مدیریت دانش کتابداران اختصاص یافته است. آموزش‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، نیازهای آموزشی کتابداران، میزان اثربخشی دوره‌های آموزشی، و آموزش علم اطلاعات و دانش‌شناسی بررسی کرده است. پژوهش‌های نظری نیز به مباحث پایه و نظری علم اطلاعات و دانش‌شناسی پرداخته است. موضوعات مرتبط با اثربخشی طرح‌های کتاب‌خوانی، ارزیابی مهارت‌های کتابداران و تأثیر فعالیت‌های کتابداران در زیرمجموعه مدیریت و ارزیابی کتابخانه محسوب شده است. مطالعات روان‌شناسی به بررسی مشاوره اطلاعاتی، پایگاه اجتماعی کتابداران، منزلت اجتماعی کتابداران، و هوش اجتماعی کتابداران پرداخته است. رفتار اطلاع‌یابی، سواد اطلاعاتی، اخلاق حرفه‌ای، خدمات کتابخانه برای گروه‌های خاص، عوامل و موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی، مطالعات اجتماعی، استانداردهای کتابخانه‌ای و موضوعات دیگر در مرتبه بعدی فراوانی موضوعات فصلنامه قرار گرفته‌اند.

جامعه آماری مورد مطالعه در پژوهش‌ها، بیشتر کتابداران هستند در حالی که کاربران و مصرف‌کنندگان، گروه هدف نهایی کتابخانه‌های عمومی هستند و لازم است بیشتر مورد توجه قرار گیرند. مباحث روز کتابخانه‌های عمومی، و موضوع خدمت به جامعه محلی و کاربران از طرف کتابخانه‌های عمومی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است که متأسفانه به‌قدر لازم مورد توجه نویسندگان قرار نگرفته است. مشاهده منابع و مآخذ مقالات نشان می‌دهد که منابع جدید در این حوزه مورد استفاده بوده، و پژوهش‌ها بر اساس یک رشته منابع قدیمی تدوین شده است.

بررسی متغیرهای مدیریتی و روان‌شناختی در خصوص کتابداران کتابخانه‌های عمومی موضوع مهم دیگری است. این مطالعات اغلب توسط دانشجویان ارشد و دکتری انجام می‌گیرد که معلوم نیست تا چه مقدار استادان بر آن نظارت دارند. آن‌ها عموماً مطالعه میان‌رشته‌ای را به

بررسی متغیرهای رشته‌های دیگر بر روی کتابداران تقلیل می‌دهند؛ به این معنا که در این مطالعات تغییری از رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی وجود ندارد و به‌واقع، مطالعه میان‌رشته‌ای شکل نمی‌گیرد. معمولاً دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی با گردآوری مطالب قدیمی و بدون تبیین مفهوم روابط متغیرهای مدیریتی و روان‌شناختی مقاله‌های خود را تدوین می‌کنند و قادر به تبیین یافته‌های حاصل از مقالات خود نیستند و به تکرار یافته‌های آماری در بخش بحث و نتیجه‌گیری بسنده می‌کنند.

نکته دوم سرمقاله‌ها و نگرانی‌های سردبیری است. لازم به ذکر است که سردبیری مجله پیشنهاد تخصصی شدن مجلات حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی را ارائه کرده و همچنان به آن پایبند است؛ مسئله‌ای که در بعضی مجلات دیگر رعایت یا کاملاً رعایت نمی‌شود. این بدان معنا است که مجله سعی کرده است تا حد امکان مقالاتی را بپذیرد که به کتابخانه‌های عمومی مرتبط باشد. این امر اگرچه برای فصلنامه محدودیتی ایجاد کرده اما مبتنی بر این اعتقاد است که اگر همه فرهیختگان این رشته به آن توجه کنند آینده خوبی را در پیش رو خواهند داشت.

پس از دوران وقفه و شروع مجدد مجله، سردبیری در ارتقای سطح مجله و پرداختن به مسائل مبتلابه جامعه به‌ویژه جامعه علم اطلاعات و دانش‌شناسی (کتابداری و اطلاع‌رسانی) دغدغه فراوان داشته است. بخش مهمی از این سرمقالات به‌همراه سرمقاله‌های مجله تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی در کتاب از کتابداری و اطلاع‌رسانی تا علم اطلاعات و دانش‌شناسی در سال ۱۳۹۲ توسط انتشارات چاپار منتشر شده است. اهم مسائلی که در سخنان سردبیر منعکس شده به ترتیب زیر است:

هویت رشته و ارتقای سطح آن از مهم‌ترین نگرانی‌های رشته است و کتابخانه‌های عمومی هم به سهم خود از این مسئله رنج می‌برد. بعضی سرمقاله‌ها در این مدت عبارت‌اند از: «ادبیات کودک» (دوره ۱۶، شماره ۴). «سنجش علم و تولیدات علمی» (دوره ۱۷، شماره ۲) که به اهمیت دو محور کودک و ادبیات او، و نیز به اهمیت توجه به استناد و سنجش کمی و کیفی در این حوزه می‌پردازد. «لزوم پالایش مقولات دانشی» (دوره ۱۷، شماره ۴) به اهمیت شفاف‌سازی اصطلاحات و لزوم کاربرد صحیح واژه‌ها می‌پردازد که در حوزه پژوهش نقش اساسی دارد. «گستره دانش کتابداری و اطلاع‌رسانی» (دوره ۱۷، شماره ۳) بیانگر حدود و مرزهای رشته است که در هویت‌بخشی به آن محور اصلی است. «علم اطلاعات و دانش‌شناسی»

دوره ۱۸، شماره ۳) به بازتعریف رشته پس از تغییر نام آن می‌پردازد که با سرسخن «نگاهی جامع به حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی» (دوره ۱۹، شماره ۱) تکمیل می‌شود. «جایگاه ما بین دو قله رفیع» (دوره ۲۰، شماره ۳) بیان می‌دارد که حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در بین دو حوزه وزارتی «ارتباطات و فناوری اطلاعات» و «اطلاعات» چه نقشی را می‌تواند ایفا کند و در کجا قرار می‌گیرد. در «مطالعات نمایشگاهی کتاب» (دوره ۲۰، شماره ۱) هم ضمن بیان اهمیت آن، پیشنهاد حضور رشته یا درسی برای تمشیت و سامان‌دهی نمایشگاه‌های فرهنگی را در این حوزه پیشنهاد می‌کند. «علم اطلاعات و دانش‌شناسی: ریشه در فلسفه و شاخه در علوم اجتماعی دارد» (دوره ۲۴، شماره ۴) به بازتعریف هویت رشته می‌پردازد، و در سرمقاله «چقدر علم اطلاعات و دانش‌شناسی در اسناد بالادستی حضور دارد» (دوره ۲۵، شماره ۱) از این تأسف می‌خورد که در اسناد بالادستی فرهنگی کشور، نقش کتابخانه‌ها و کارکرد آن به‌خوبی تبیین نشده است. سرسخن «گاهی کوزه‌گر از کوزه شکسته آب می‌خورد» (دوره ۲۵، شماره ۳) بیان تأسفی است از یکی از متخصصان رشته که بدون تحقیق از ظهور و افول دانشکده علم اطلاعات و دانش‌شناسی سخن گفته است، و سرانجام مقاله «باز هم هویت» (دوره ۲۵، شماره ۴) مجدداً به اهمیت بازگشت به تعریف و لزوم توجه داعیه‌داران این رشته به بازشناسی رشته خود تأکید دارد.

موضوع دوم شفافیت است که شفافیت اطلاعاتی نمونه مجسم آن است. اصلاً اطلاعات اساسش بر شفافیت است و اگر شفافیت نباشد ضداطلاعات و انحراف از اطلاعات است. سردبیری معتقد است که اگر شفافیت در اطلاعات اصل می‌بود، وضع اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشور این چنین، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی هم غریب نبود و مدارس این رشته هم متناسب با نیاز کشور خود را سامان می‌داد. در هر حال، بعضی از مقالات مرتبط در این حوزه به ترتیب تاریخی عبارت‌اند از: «عزم بر شفافیت اطلاعاتی» (دوره ۲۲، شماره ۱)، «شفافیت اطلاعاتی و نقش علم اطلاعات و دانش‌شناسی» (دوره ۲۳، شماره ۱)، «رابطه رؤیت‌پذیری و منزلت اجتماعی» (دوره ۲۳، شماره ۲)، «سرمایه اجتماعی و پنج «میم» اطلاعات» (دوره ۲۴، شماره ۱) شامل اطلاعات مردود، محدود، مغشوش، مخلوط و مربوط، «عزم ملی و نظام اطلاعاتی» (دوره ۲۶، شماره ۱) که همه بر ضرورت شفافیت اطلاعاتی تأکید می‌کنند.

موضوع سوم مدیریت و اقتصاد است. «کارکرد و رفتار تخصص‌گرایی و تولید انبوه» (دوره ۱۹، شماره ۳)، «این حوزه برای بقا به تخصص نیاز دارد» (دوره ۲۱، شماره ۱)، «خواندن

و مطالعه» (دوره ۲۱، شماره ۲)، «رفتار اطلاع‌یابی و اهمیت آن» (دوره ۲۱، شماره ۴) از آن جمله است. «برجام و مدیریت دانش و اطلاعات» (دوره ۲۱، شماره ۳) بیان می‌کند که کتابخانه‌ها در تنویر افکار در این واقعه می‌توانستند نقشی داشته باشند. «تورم و رکود در کتاب‌خوانی» (دوره ۲۲، شماره ۲) به مشابهت امور معنوی با مادی می‌پردازد که می‌توان در حوزه کتابداری بعضی اصطلاحات اقتصادی را به عاریه گرفت. «ریشه و میوه در علم اطلاعات و دانش‌شناسی» (دوره ۲۲، شماره ۳)، «انگیزه کاری و عملکرد مدیران» (دوره ۲۲، شماره ۴) دو موضوعی هستند که به اهمیت کارکرد کتابخانه‌ها می‌پردازد.

موضوع بعدی کتابخانه‌های عمومی است که بخش‌مُشبعی از سرمقاله‌ها را به خود اختصاص داده است. «تغییر و تکامل» (دوره ۱۶، شماره ۱)، «کتابخانه‌های عمومی و حوزه‌های مرتبط» (دوره ۱۶، شماره ۲)، و «لزوم تجدیدنظر در راهبرد کتابخانه‌های عمومی» (دوره ۲۳، شماره ۴) از آن جمله‌اند.

پژوهش موضوع بسیار مهم دیگری است که بیش از هر موضوع دیگر در سرمقاله‌ها به آن پرداخته شده است. اساس نگارش و تأسیس مجله بر پژوهش است و چنانچه پژوهش به معنای واقعی آن صورت نگیرد نوشتن بر نوشتن برتری دارد. وقتی پژوهش به معنای واقعی آن صورت نگیرد، کار سردبیری و مجله هم با مشکل مواجه می‌شود. بعضی از مقالات در این زمینه عبارت‌اند از: «پژوهش و اهمیت آن» (دوره ۱۶، شماره ۳)، «داوری در مجلات؛ بخشی از مدیریت نشر» (دوره ۱۷، شماره ۱)، «آسیب‌های پژوهش» (دوره ۱۹، شماره ۲)، «علم اطلاعات و دانش‌شناسی و گام‌های بزرگ» (دوره ۱۹، شماره ۴)، «پژوهش برای پیشرفت یا برون‌رفت» (دوره ۲۰، شماره ۲)، «چالش‌های سردبیری» (دوره ۲۴، شماره ۲)، «متغیرسازی و متغیربازی در نگارش مقالات» (دوره ۲۵، شماره ۲).

اگر به عمر بعضی از مجلات بزرگ و معروف علمی در دنیا بنگریم، عمری بیش از صد سال یا دویست سال دارند که عمر نزدیک به سی سال این مجله در برابر آن چیزی نیست. اکنون که سردبیری و هیئت‌تحریریه گذشتن از شماره صد مجله را یادآور می‌شوند، امیدوارند که این مجله که در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی از پرباقه‌ترین‌ها است، دیر بیاید و نهاد مسئول حمایت از آن، قدر آن را بداند و در برابرتر کردن آن از طریق حمایت مالی و معنوی از طرح‌های علمی و عملی حساب‌شده تلاش کند و محققان هم دایره توجه به کتابخانه‌های

عمومی را گسترش دهند و برای ارتقای سطح علمی مقالات خود بکوشند و از این مجله به قدر لازم حمایت کرده، و آن را بستری برای نشر پژوهش‌های خود انتخاب کنند. مجله در نظر دارد تا رؤیت‌پذیری خود را بالا ببرد و به گونه‌ای عمل کند تا بتواند در نمایه‌های بین‌المللی همچون اسکایس نمایه شود. بدیهی است این امر نیازمند توجه معنوی نویسندگان توانمند است، همچنین توجه به مقالات کیفی اولویت سردبیری است.

استناد: فدایی، غلامرضا (۱۳۹۹). یادداشت سردبیر- صدویکمین شماره مجله و دغدغه‌های سردبیری. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. ۲۶(۲)، ۲۰۵-۲۱۳.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. دوره ۲۶، شماره ۲، صص ۲۰۵-۲۱۳
© نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور